

elvégre nem lehetett az analízis és szintézis közt hánytorgó „rein menschlich“ biztos iránytűje. A talajátvesztett gyökértelen lélek egyre jobban áhítozott a hit, az egészség és a megtagadott természet felé. Ez a vitalitás vezette vissza a fiatalokat a nemes hagyományokhoz, a „letisztulás“ periódusához: az egészséges hanghoz. Ennek a fiatal költő-generációnak tagja Berda József is.

*

Az új arc egyik fele még a régi Berda rousseau-i légvételét sokszorozza. A rousseau-i lelki-életet élő költő lelkeségét vetíti felénk még ez a fény, mely áhítatos szeretettel árasztja el a természetet és a benne lévő állatokat. (*Álomban verebet öltem, Kóbor kutya, Mezei virág, A ló, aki könnytelen, Sóhajtozó fák.*) A kamaszos nyersség és nuditas már csak a fiatalságnak örvendő önkívület égő és pozsgás színei mögött villan fel. (*Szilveszteri fürdőben, Ó, fiatalság!*) Flúsból és vérből csattant ösztönös líra ez, mely optimizmusával, éles vers-áramával egy új világkép és világerzés kialakulását szolgálja. Intuitív frissesség, párolgó, meleg realitás (*Gyerekek, kacsák*) valami *knuthamsuni* természetérzés, valami szentferenci alázat találkoznak költői attitűdjében. Az utóbbi — a szentferenci humánus tejestevére — adja az új Berdához való áthajlás mélypontját. Az *Áradás és Vérző napok* lázongó forma- és élményanyaga, a fűben, fában fluidumként megbúvó istenség ízeivel még a klasszikus mitológiák világát idézi. Az *Egyedül* modern pantheizmusa végül egy francisjammesi kanyarral az *Öröm* sajátos ízü pogány-katholicizmusán át egy theocentrikus világerzés és világnézet extázisához vezet. Ez a vonás mélyíti el az új Berda-arcot és segíti súrttett vonalvezetéssel költői ingeniumát egy nagyobb lírai teljesség: a paulclaudeli megtérés misztikus és mélységes meditációja felé (*Barátok templomában*). Ez a vonás az, amit az új Berdában alig vettek észre, pedig előző köteteiben, ha nem is tisztán, de meg-megcsillan (*Csendes erdő: Isten virágozik bennem!, Bogár a fűvön: én!*).

A hit mélyrétege ez már, melynek valóságfölötti nyilalása egy transzcendentális világszemlélet mesgyéivel határos.

*

Berdában a feloldó folyamatot mindig az érzelem indítja meg — az ihlet költője ő, akiben az élményanyag, mint domináló elem építi ki a vers szerkesztését. A forma alapja is belülről az érzellemmel pattan és az érzés-intenzitással parallel teremti meg a vers organikus egységét. Az *Öröm* formában is fordulópontot jelent. Haladást a zárt kompozíció, a klasszikus tömörség (*Mezei virág* c. ciklus) s már-már a latin stílus világosságának átütő ereje felé. Minden egyes véredény és sejt a maga helyzeti energiájával felelős a vers egységes organizmusáért. Nemcsak felelős, de segíti is a lelket a mindent feloldó Harmónia: a magasabbrendű költészet felé.

(Szeged.)

Berzy András.

GYERE TE SZOMJAS.

— Lantos Béla verskötete,
Henry Barbusse előszavával. —

Nem értjük a szerzőt; miért éppen Henry Barbusse előszavával? Ez már a második kötete — a címe igen furcsa — és még mindig nem akar kifogyni az előszavakból. Furcsa, nagyon furcsa jelenség. Ne haragudjon Lantos Béla, ha őszintén megmondjuk: a Henry Barbusse-höz való menekülése azt az im-

pressziót kelti, mintha nem volna meg benne a kritikai önfelelőség, mintha saját magáért nem merne felelősséget vállalni. Megnyugtathatjuk: mi Barbusse előszava nélkül is merünk objektívek lenni. (Barbusse különben is volt anynyira óvatos, hogy nem a művész, hanem a szocialista mellett exponálta magát.) De nézzük: mit ad a *Gyere te szomjas*? Bizonyára nem vagyunk elfogultak, ha azt mondjuk, hogy a szociáldemokratapárt vezércikkébe lírizált programját. Ime:

Március: szivek forradalma!

Tavasz, tavasz:

eszmék szent születése!

— — — — —
két összetapadt ajkad csak dadogva nyílik:

tavasz . . . március . . . szabadság!

Vagy *Egy kisleány meghalt* című versében, mely egész whitman-i lendülettel indul, hogy annál rosszabbul fejeződjön be:

A tőzsdepaloták urai pedig,

ha van még a szívükben morzsányi emberhit,

sápadjanak el egy pillanatra és haitsák le a fejüket.

Mert meghalt egy tizennégyéves kisleány

és gyilkosa: a TÁRSADALOM!

És így tovább . . . Mi ez? Osztályművészet? Ilyen nincs. Ez a legnagyobb diletantizmus! Ezek a versek annak a baloldalon a maguk Embere Ervinjeit, Nemes Endréit és Brichta Cézárjait, mint az „irodalmi jobboldal” a kisleányok egy-némelyikét. Mindenesetre vigasztaló, hogy a fiatalabb írógenerációnak vannak egészségesebben gondolkodó erői is (mint pl. Szabó Lőrinc, Sárközi György, Banyai Kornél, Áprily Lajos és mások), akik művészi készségük nagysága mellett sokkal rokonabbak, beolvadottabbak a modern kor szellemébe, mint azok a nagyhangú akarnokok, akiknek írásaiban nem találunk már egyebet, mint az önmagáért tetszelgő tehetetlen kínlódást, amelyből csak az affektált nyögéseket halljuk ki. Egy erényük mindenesetre van ezeknek a nyögéseknek: meg lehet érteni őket. *Hadaista* versek lettek volna: bizonyára óvatosabbak vagyunk, de az értelmesség határozottabb álláspontra kötelez, — mint Lantos Béla esetében is. Mert minden irodalmi reakció, legyen az akár jobb- vagy baloldali: méltó arra, hogy kiprovokálja az esztétikailag egyetemlegesebb nívón álló és így etikusabb tartalmú irodalom kritikai üldözését.

Egyet mindenesetre leszögezhetünk: az írótól művészetet követelünk, a pártvezértől pedig — ha úgy tetszik — programot. Így vagyunk valahogy a Lantos Béla kötetével is, akitől verseket vártunk és helyette pongyola szocialista vezércikkeket kaptunk. A jó szocialista azonban inkább el fogja olvasni még egyszer Bebel, Lassalle-t, vagy Marxot, mint ezt a rosszul sikerült verseskönyvet, amelyben a legnagyobb jóindulattal sem tudunk egyetlenegy idézetet méltó sort is találni. (Mindezekről függetlenül a szerzőnek lehetett volna legalább annyi ízlése, hogy verseskötetének címét ne zavarja a *Gyere te niemand*-kezdetű aszfaltdalocskának profán muzsikája.)

(Ujpest.)

Berda József.